

Udskriftsdato: 14. december 2025

ISP nr 2004.802 (Gældende)

Inspektion af Den nye Ungeinstitution Grenen

Ministerium: Folketinget

Opfølgning / Opfølgning til

LOV nr 473 af 12/06/1996 18

Inspektion af Den nye Ungeinstitution Grenen

Resumé

Den 23. marts 2004 inspicerede inspektionschefen og medarbejdere fra inspektionsafdelingen Den nye Ungeinstitution Grenen.

Inspektionen gav bl.a. anledning til henstillinger vedrørende sikkerheden og indkigsmuligheder i afdelingens isolationsrum og til at anmode om oplysninger mv. vedrørende nærmere angivne forhold, herunder afdelingens interne regler om begrænsning i adgangen for de unge til at købe sodavand og forbud mod at købe chokolade og gå med sko indendørs.

En gennemgang af nogle indberetninger og en skematilførsel i 2003 efter magtanvendelsesbekendtgørelsen gav på et enkelt punkt anledning til kritik og på enkelte andre punkter til at bede om nærmere oplysninger. Bortset fra det indledende afsnit er gennemgangen af disse sager ikke medtaget i gengivelsen af rapporten nedenfor. Afsnittene 4-12, 14-15 og 17-18 er heller ikke medtaget i denne gengivelse.

(J.nr. 2004-0548-628).

Den 30. september 2004 afgav inspektionschefen på ombudsmandens vegne følgende rapport til Den nye Ungeinstitution Grenen, Århus Amt og Socialministeriet.

1. Indledning

Efter § 18 i ombudsmandsloven kan ombudsmanden undersøge enhver institution eller virksomhed og ethvert tjenestested der hører under ombudsmandens virksomhed. Efter lovens § 7, stk. 1, omfatter ombudsmandens virksomhed alle dele af den offentlige forvaltning.

Som et led i denne inspektionsvirksomhed foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 23. marts 2004 inspektion af Den nye Ungeinstitution Grenen.

Inspektionen bestod af samtaler med institutionens forstander og medarbejderrepræsentanter samt en repræsentant fra amtet, en rundgang i institutionen og samtaler med to af de anbragte unge. Den ene af de unge talte som repræsentant for de unge, og denne samtale angik således generelle forhold, mens den anden samtale primært vedrørte den pågældendes egne forhold. Begge de unge har fået skriftligt svar på de spørgsmål som de rejste. Nogle af de spørgsmål som blev rejst, er afsluttet i mit brev til den unge, mens de øvrige forhold er medtaget de relevante steder i gennemgangen nedenfor.

Det bemærkes at nogle af de i rapporten berørte emner hovedsagelig bygger på en efterfølgende gennemgang af det skriftlige materiale som jeg har modtaget fra Grenen, herunder en håndbog der indeholder oplysninger om pædagogiske, praktiske og proceduremæssige forhold på institutionen, og således ikke blev særskilt drøftet under selve inspektionen. Det blev under inspektionen oplyst at håndbogen er udarbejdet ved institutionens start i 2001 og ikke er fuldt ud ajourført, men at der arbejdes på en ajourføring.

Under inspektionen anmodede jeg om kopi af institutionens sager om magtanvendelse for perioden den 12. februar 2003 til den 12. februar 2004 (tidspunktet for varslingen af inspektionen). Sagerne gennemgås under punkt 19.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Grenen, Århus Amt og Socialministeriet for at myndighederne kunne få lejlighed til at fremkomme med de eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Jeg har modtaget sådanne bemærkninger i et fællesbrev af 30. august 2004 fra Grenen og amtet og i brev af 2. september 2004 fra Socialministeriet. Nogle af

ministeriets bemærkninger er relateret til det som jeg anførte i kursiv, og som jeg i følgebrevet tilkendegav at jeg først ønskede svar på efter afgivelsen af den endelige rapport, men jeg har medtaget disse bemærkninger med ændringer af det i kursiv anførte til følge. Alle bemærkninger er således indarbejdet i denne endelige rapport.

2. Generelt

Grenen er en sikret afdeling under Den nye Ungeinstitution og er en af landets syv sikrede døgninstitutioner for unge. Grenen hører under Århus Amt. Det retlige grundlag for institutionen er §§ 51 og 108 i lov om social service (lovbekendtgørelse nr. 764 af 28. august 2003 med senere ændringer).

Anbringelse på Grenen kan (nu) ske på følgende grundlag:

- I stedet for varetægtsfængsling (varetægtssurrogat), jf. retsplejelovens § 765,
- som led i en idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a (ungdomssanktion),
- som led i den unges afsoning af straf, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2, eller
- ud fra et farlighedskriterium.

Der henvises til § 4, nr. 1, 4, 5 og 6, i bekendtgørelse nr. 620 af 21. juni 2001 med senere ændringer om magtanvendelse mv. i døgninstitutioner for børn og unge og i opholdssteder for børn og unge for flere end 4 personer (magtanvendelsesbekendtgørelsen). I praksis er anbringelsesårsagen i de fleste tilfælde varetægtsfængsling i surrogat og ungdomssanktion.

Grenen modtager således ikke unge der er omfattet af § 4, nr. 2 og 3, i magtanvendelsesbekendtgørelsen (anbringelser på socialpædagogisk grundlag). Grenen modtager kun sjældent unge som er anbragt efter straffelovens § 78, stk. 2, og efter farlighedskriteriet.

Institutionens målgruppe er unge mellem 15 og 18 år, men institutionen har haft unge på 14 år (på farlighedskriteriet).

Hvis den unge er i sag med andre, kan opholdstiden være langvarig. Det blev oplyst at den gennemsnitlige opholdstid for de unge er ca. tre måneder, og at den maksimale opholdstid indtil videre har været 8-10 måneder. Af en rapport fra januar 2003 vedrørende tilsynsbesøg af amtet, jf. pkt. 12, fremgår det at den gennemsnitlige opholdstid i perioden 1. januar 2002 til 30. november 2002 var opgjort til 39 døgn. Under inspektionen modtog jeg en udskrift over anbringelser på institutionen i 2003 hvoraf bl.a. fremgår hvor lang tid de enkelte unge havde været anbragt på institutionen i 2003 eller indtil udgangen af 2003. Opgørelsen af antal døgn vedrører alene 2003 og medtager således ikke den tid som en ung måtte have været på institutionen før eller efter 2003. Længste ophold varede 265 dage, og i otte tilfælde havde opholdet en varighed af mere end tre måneder i 2003 (i to af disse tilfælde påbegyndtes opholdet i 2002).

For unge der er fyldt 15 år, kan den samlede varighed af et ophold i en sikret afdeling der sker efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, nr. 1-3 og 5, højst være 14 måneder (og 6 måneder for unge under 15 år), jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 6. For unge der er idømt ungdomssanktion, må opholdet i en sikret afdeling sammenlagt højst være 12 måneder, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 7. For unge der er anbragt i varetægtssurrogat på en sikret afdeling, gælder ingen længstetid.

De nærmere regler for opholdet findes i den nævnte magtanvendelsesbekendtgørelse der finder anvendelse uanset på hvilket grundlag opholdet sker. Magtanvendelsesbekendtgørelsen er udstedt i medfør af § 108 i loven om social service.

I magtanvendelsesbekendtgørelsen er der fastsat nærmere regler om sikrede afdelinger til børn og unge, om anvendelsen af sikrede afdelinger og anvendelsen af (bl.a.) fysisk magt og isolation i disse afdelinger/institutioner. Bekendtgørelsen indeholder bestemmelser om protokollering af bestemte former for fysisk magtanvendelse mv. og bestemmelser om indberetning til amtskommunen i tilfælde af overtrædelse af bekendtgørelsens regler og anvendelse af nødværge. Bekendtgørelsen indeholder endvidere bestemmelser om amtskommunens tilsyn med de sikrede afdelinger og afdelingernes anvendelse af

reglerne i bekendtgørelsen og regler om at (visse af) de afgørelser som amtskommunen træffer i medfør af bekendtgørelsen, kan indbringes for det sociale nævn, jf. lov om social service § 121. Bekendtgørelsen indeholder i §§ 23 og 24 regler om at lederen af den sikrede afdeling/institution skal sikre sig at det anbragte barn/den unge og forældremyndighedens indehaver gøres bekendt med reglerne i bekendtgørelsen – og herunder bekendtgørelsens klageregler. Tilsvarende gælder adgangen til at rette henvendelse til det af Folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, nedsatte tilsyn med personer der er underkastet administrativ frihedsberøvelse.

Ved en sikret afdeling forstås efter bekendtgørelsens § 3, stk. 1, 2. pkt., en afdeling hvis yderdøre og vinduer konstant kan være aflåst. Sikrede afdelinger skal godkendes af Socialministeriet efter indstilling fra amtskommunen (§ 3, stk. 3, 1. pkt.). Sikrede afdelinger kan være organiseret som selvstændige døgninstitutioner eller være knyttet til en døgninstitution for børn og unge, jf. lov om social service § 51. Socialministeriet følger udviklingen i anvendelsen af de sikrede afdelinger og skal lejlighedsvis aflægge besøg på institutionen, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 3, 2. pkt. Denne opgave ligger nu hos Styrelsen for Social Service der er oprettet pr. 1. juni 2003.

Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1 indeholder et forbud mod ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling og et forbud mod legemlig afstraffelse af barnet/den unge. Fiksering er heller ikke tilladt.

Bestemmelsen indeholder endvidere forbud mod fysisk magtanvendelse og isolation. Disse forbud gælder dog ikke undtagelsesfrit. Der henvises til pkt. 19.

Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1 indeholder herudover regler om barnets/den unges kontakt med omverdenen (brevveksling, telefonsamtaler, besøg mv.) og regler som begrænser institutionens kontrol hermed, jf. pkt. 8.

For unge der er anbragt i sikrede afdelinger som varetægtsurrogat, er der i bekendtgørelsen henvist til retsplejelovens regler (eller tilsvarende regler fastsat i bekendtgørelsen).

I Grenens håndbog er en vejledningsskrivelse til personalet om magtanvendelsesbekendtgørelsen. Bekendtgørelsen udleveres til personalet som kvitterer herfor.

Det fremgår af en skrivelse nr. 12003 af 27. juni 2001 om orientering om den nye bekendtgørelse om magtanvendelse at der vil blive udarbejdet en vejledning om magtanvendelsesbekendtgørelsen. Ifølge skrivelsen forventedes vejledningen på dette tidspunkt at blive udarbejdet i løbet af efteråret 2001, men den er endnu ikke udsendt. På baggrund af oplysninger fra Socialministeriet i sagen vedrørende min inspektion af Stevnsfortet om at ministeriet var i færd med at udarbejde et grundlag for en høring om en ny magtanvendelsesbekendtgørelse for børn og unge, og at der i tilknytning hertil påregnedes udarbejdet en vejledning, bad jeg i denne sag Socialministeriet om at underrette mig når bekendtgørelsen og vejledningen sendes ud. Socialministeriet har i udtalelsen af 2. september 2004 i den foreliggende sag vedrørende Grenen oplyst at der er igangsat et arbejde med gennemskrivning af bekendtgørelsen med henblik på at en ny bekendtgørelse kan træde i kraft den 1. januar 2005. Ministeriet har desuden oplyst at bekendtgørelsen vil blive udsendt med et orienteringsbrev, men at ministeriet aktuelt ikke kan stille i udsigt at der vil blive udarbejdet en vejledning.

Under inspektionen blev det oplyst at de unge generelt er grænseoverskridende og opmærksomhedsforstyrrede, og at institutionen derfor arbejder med grænser i det pædagogiske arbejde. De pædagogiske principper som følges, er angivet i den håndbog som institutionen har udarbejdet. Da det ofte er tilfældigheder der har ført til de unges anbringelse på institutionen, ønsker Grenen ikke at der er for mange tilfældigheder under opholdet på institutionen hvorfor dagligdagen er lagt i (meget) faste rammer, jf. herom pkt. 5. Det er svært at registrere en virkning af det pædagogiske arbejde fordi de unges ophold på Grenen generelt er kortvarigt.

3. Bygningsmæssige forhold mv.

3.1. Generelt

Institutionen Grenen er indrettet i det tidligere arresthus i Grenaa. Grenen flyttede ind i bygningen i 2001. Bygningen blev i den forbindelse renoveret.

Grenen er beliggende på torvet i Grenaa. Huset er sammenbygget med de omkringliggende huse og indbefatter ud over det oprindelige arresthus en nyere tilbygning. Der er tale om toetagers murstensbyggeri hvor den gamle del har facade i gule sten og er delvist dækket af efeu, mens den nyere del har pudsede grå mure. Mellem det tidligere arresthus og de tilstødende bygninger er et lukket gårdareal. Det tidligere arresthus, som i dag er en fredet bygning, udgør en naturlig del af en lille kerne af ældre, velholdte bygninger i bymidten.

I forbindelse med inspektionen oplyste Grenens ledelse at skønt institutionen fysisk befinder sig midt i byen, omgivet af butikker og værtshuse mv., påvirker aktiviteterne i byen sjældent livet inden for institutionens mure. De unge på institutionen har mulighed for at betragte forbipasserende på torvet, men kan ikke komme i kontakt med dem via de dobbelte vinduer og oplever også i det store hele sig selv som fuldstændig afsondret fra lokalsamfundet.

Institutionen rummer foruden fem ungeværelser samt bade- og toiletrum en opholdsstue, køkken, værksteder og andre aktivitetsrum, et isolationsrum, to udendørsarealer og to kontorer til institutionens personale. Lokalerne fordeler sig i kælder, stueetage, 1. sal og loft. Dele af bygningen bærer endnu præg af at være opført som arresthus med smalle gange hvor de tidligere celler er placeret side om side ud mod gården, og hvor vinduerne er forholdsvis små og højsiddende og udstyret med tremmer. Da byggeriet som tidligere nævnt er fredet, er det ikke muligt at ændre rummenes udformning væsentligt. Der er dog alle steder bevidst arbejdet med at opløse det strenge arresthuspræg ved at male i lyse farver, benytte kulørte tekstiler mv.

I forbindelse med inspektionen besigtigede jeg samtlige værelser og fællesarealer som i det store hele var særdeles velholdte og pænt rengjorte.

3.2. De unges værelser

De unges værelser er placeret på husets tidligere cellegange og har således alle tjent som arresthusceller. Værelserne er ca. 12 m². På cellegangen i stueetagen er der fire værelser, på 1. sal er der et værelse.

Gange og værelser er hvidmalede med enkelte kontrastfelter – døren ind til hvert værelse er malet i en farve som også er benyttet til væggen under vinduet og til værelsets gardiner. Der er mørkeblåt linoleum på gulvet. Vinduerne er højsiddende, men der er et godt lysindfald, og værelserne forekom under besigtigelsen lyse og indbydende. Der er tremmer for vinduerne som derfor kan åbnes helt – dog er vinduerne monteret med lås.

Ledelsen oplyste i forbindelse med inspektionen at mulighederne for indkig til de unges værelser fra bygningerne overfor er yderst begrænsede. Vinduerne er ikke blændede, men der er på grund af modlys ikke mulighed for indkig medmindre værelserne er kunstigt oplyst. En af de ansatte havde undersøgt dette fra bygningen overfor.

Møblementet er nyt og pænt, men forholdsvis spartansk. Det indbefatter en briks med stofbetrukket madras og skuffe til sengetøj, et sengebord med skuffer, en bordplade monteret på væggen, en stol, en magnetisk opslagstavle, en lille vægreol, et lille klædeskab, en knagerække og en hylde over døren. Der er en sengelampe og en loftslampe. På væggen hænger på alle værelser et vægur og en stor, indrammet filmplakat. Det blev oplyst at plakaterne doneres af byens biograf.

På hvert værelse er et lille tv på en separat hylde samt radio med cd-afspiller. Tv-apparater og radioer hører til på værelserne, og de unge betaler ikke for lån af disse. Hvis de unge ødelægger apparaterne, bliver de afkrævet et beløb til (delvis) dækning af udgiften til reparation eller erstatning.

Det blev oplyst at der kun har været få klager over madrasserne. De unge kan få en ekstra hvis de ønsker det. Betrækket kan vaskes. Hverken madras eller betræk er brandhæmmende.

Navnlig fordi de unge er låst inde om natten, jf. nedenfor, beder jeg Grenen om at overveje at anskaffe brandhæmmende madrasser, dyner og puder og at meddele mig resultatet af disse overvejelser. Jeg kan i den forbindelse til orientering oplyse at kriminalforsorgens institutioner anvender brandhæmmende madrasser, dyner og puder.

De unge låses inde på værelserne om natten, og til værelserne hører derfor en plastikkolbe som de unge opfordres til at benytte hvis de skal på wc i løbet af natten. De kan dog kontakte personalet hvis de ønsker at benytte toilettet.

Det blev i forbindelse med inspektionen oplyst at de unge har lov til i et vist omfang at medbringe personlige genstande, undtaget møbler, i institutionen. De unges værelser havde dog generelt et upersonligt præg – bortset fra det inventar som hører til værelserne, sås de fleste steder kun toiletsager og enkelte private fotos. Ledelsen oplyste at institutionen ikke tillader at de unge opsætter billeder af nøgne kvinder og billeder som skildrer kriminel adfærd, fx hashrygning.

Der var ryddeligt og pænt rengjort på alle værelserne. Det blev oplyst at værelsesrengøring programsættes to gange om ugen.

3.3. Isolationsrum

Isolationsrummet er indrettet i en tidligere celle på 1. sal. Der er et højsiddende vindue som kan åbnes ved hjælp af låse. Op ad væggen stod en madras med plastikbetræk. Rummets radiator er indkapslet i kraftigt metalnet med runde huller. I loftet er en lampe indkapslet i en plastikskærm og en røgmelder. Der er indkig i døren. Rummet er hvidmalet og var i pæn vedligeholdelsesstand.

Jeg bemærkede i forbindelse med min besigtigelse af isolationsrummet at låsene på vinduesrammen udgjorde fremspring som ville kunne benyttes til fastgøring af tøjstrimler eller lignende med henblik på selvbeskadigelse eller selvmord. Jeg bemærkede endvidere at hængslerne på dørens inderside på tilsvarende vis gav mulighed for forsøg på selvbeskadigelse.

Jeg henstiller til Grenen at sikre at låsene og hængslerne ikke udgør en sikkerhedsrisiko. Jeg beder om underretning om hvad min henstilling giver anledning til.

For så vidt angår indkig henviser jeg til pkt. 3.2. Som det fremgår heraf er der mulighed for indkig hvis rummet er kunstigt oplyst. Da der ikke er gardiner i isolationsrummet ligesom i værelserne, er det ikke muligt at hindre indkig fra bygningerne ovenfor hvis lyset er tændt i rummet.

Jeg henstiller på denne baggrund til Grenen at overveje at beklæde ruden med film (som det er sket i opholdsrummet, jf. pkt. 3.5.) eller på anden måde at hindre indkig. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

3.4. Toilet- og baderum

Der er toilet- og baderum i kælderen, stueetagen og på 1. sal. I stueetagen og kælderetagen er der separat bruserum med bæk og bruseniche samt toiletrum med toilet og håndvask. På 1. sal er der bad, toilet og håndvask i samme rum.

Toilet- og baderummene var flisebeklædte og i pæn stand. Rummet i stueetagen trængte til at blive gjort rent. Det blev oplyst at rengøring af toilet- og baderum hører til de daglige forpligtelser tilknyttet ”tjansen” som går på skift mellem de unge.

Der er ikke noget spejl over vasken. Da institutionen af sikkerhedsmæssige grunde ikke vil have spejle af glas, er institutionen i færd med at undersøge alternativer.

Jeg beder om underretning om resultatet af disse undersøgelser.

3.5. Fællesrum

I stueetagen er et opholdsrum hvor der bl.a. er sofaer, sofabord og bløde stole. På væggen hænger et verdenskort. Der stod velpassede potteplanter på gulvet. Fra rummet er der adgang til husets gårdareal via en terrassedør.

Der er tremmer for vinduerne ud mod gården, og ledelsen oplyste at da bygningen er fredet, må tremmerne ikke fjernes, skønt de for så vidt er overflødige. Ledelsen oplyste videre at tremmerne efter et par dages tilvæning ikke generer hverken de unge eller de ansatte. Vinduerne ud mod gaden er behandlet med en film således at man kan se ud, men ikke ind ad vinduerne.

Rummet er veludstyret med aktivitetsmuligheder – foruden tv, video og stereoanlæg er der mange forskellige brætspil, bordfodbold, dart og bordtennis.

Når bortses fra tremmerne, havde opholdsrummet et hjemligt præg.

På 1. sal er køkkenet hvor de unge og de tilstedeværende medarbejdere bl.a. samles til alle måltider. Køkkenet er rummeligt og foruden spisebord og stole standardmæssigt indrettet med komfur, ovn, køkkenborde, skabe mv. Der er lås på alle køkkenskabene.

I køkkenet hænger opslagstavler og magnetavler hvor man kan orientere sig om programmet for dagens og ugens aktiviteter, ugens madplan mv.

3.6. Kondirum

I bygningens kælder er indrettet motionsrum primært med mulighed for vægttræning. På gangen uden for motionsrummet står to kondicykler. Kondirummet er meget populært blandt de unge.

På en opslagstavle i rummet hænger vejledninger/træningsprogram. Det blev oplyst at der også findes en bog i motionsrummet hvor hensigtsmæssig brug af vægtene er beskrevet, men at der altid er en medarbejder til stede som kan demonstrere brugen af vægtene for de unge, når rummet benyttes. Flere af Grenens medarbejdere er uddannet som vægttræningsinstruktører.

Der må være to unge i rummet ad gangen. Der er som nævnt altid personale til stede når rummet benyttes.

3.7. Værksteder mv.

Grenen råder over to værksteder – et læderværksted som er indrettet i en tidligere celle på husets 1. sal, og et kombineret smede- og træværksted som er indrettet i et udhus på institutionens gårdareal (en gammel løbegård). Smedeværkstedet fremstod meget rodet på tidspunktet for inspektionen. Det blev oplyst at værkstedet var under ombygning. Der vil i den forbindelse blive etableret varme og isolering. Værkstedet vil (herefter) kunne beskæftige tre unge ad gangen. Læderværkstedet vil i samme forbindelse blive flyttet til gårdens værksted (og rummet vil herefter blive benyttet som yderligere et soverum til personalet).

Bygningens loft er indrettet som aktivitetsrum/møderum. Loftsrummet er opdelt ved hjælp af en skillevæg således at der er et musikrum hvor de unge kan øve sig og indspille musik, og et it-rum med pc'er, printer og playstation. It-rummet benyttes også som møderum.

Det blev oplyst at musikrummet også kan benyttes til fx de unges private telefonsamtaler, og at det er muligt for de unge at modtage besøg i enten musik- eller it-rummet.

3.8. Udendørsarealer

Adgang til institutionen opnås gennem en port hvor der er opsat overvågningskamera og samtaleanlæg. Der er en dør i porten som udefra kan åbnes ved hjælp af en kode. Koden ændres hyppigt. Inden for porten er en sluse i form af en lille, delvist overdækket gård hvor der fx er plads til at politiet kan parkere når en ung skal overdrages til institutionen. Det er én gang lykkedes en ung at flygte fra Grenen, og det skete henover halvtaget i slusen kort efter at institutionen var åbnet. I slusen er der også en port som fører ind til husets gårdareal.

Bortset fra sluseporten er der adgang til gårdarealet på byggeriets bagside via opholdsstuen. Gårdarealet er inddelt i et større og et mindre område. Den store gård er ca. 50 m². Gården er delvist overdækket af en høj markise som dels tjener som værn mod regn, dels skærmer for indkig fra den omkringliggende bebyggelse. Der er høje mure og flugtsikringsnet i gården som har et lidt goldt udseende skønt institutionen har forsøgt at live den op med store motiver påmalet de grå betonmure.

Den store gård benyttes bl.a. til boldspil og andre udendørs aktiviteter. Der er opsat basketballkurv og krog til ophængning af boksebold, og der findes mål og andre sportsrekvisitter. Der er også en bæk på solsiden. Flisebelægningen i gården skråner.

Den lille gård er indrettet som terrasse med fliser på jorden, et bord med bænke omkring og en grill. På tidspunktet for inspektionen blev gården tilsyneladende primært benyttet til opmagasinering – der lå bl.a. en del pakker med rockwool. Det blev dog oplyst at gården også kan benyttes til udendørsaktiviteter med en enkelt ung som er forment fællesskab med de andre unge.

3.9. Vaskerum

I en mellemgang i kælderen er placeret en vaskemaskine og en tørretumbler som de unge gratis kan benytte til vask af eget tøj de dage hvor de har tjansen.

3.10. Telefon

Private telefonsamtaler kan som nævnt under pkt. 3.7. finde sted i musikrummet, men der er også en telefon i mellemgangen i stueetagen som de unge kan benytte.

3.11. Medarbejderrum

I forbindelse med inspektionen så jeg to medarbejderrum som dels rummer sovebrikse til overnattende medarbejdere, dels benyttes til henholdsvis omklædning og kontor.

Generelt set fremtrådte Grenen særdeles velholdt, ryddelig og rengjort og uden institutionspræg.

...

13. Købmandshandel mv.

Grenens rengøringsassistent administrerer en ordning med salg af slik, sodavand, cigaretter mv. til de unge. I et skab i kælderen er et begrænset udvalg af varer. De unge kan købe varer herfra tre gange om ugen, men der er regler for hvor mange cigaretter, sodavand mv. der kan købes. Chokolade er ikke i sortimentet hvilket den ene unge klagede over, men institutionen køber chokolade til indtagelse i forbindelse med videoaftener mv. Det blev oplyst at baggrunden for begrænsningen og forbuddet med hensyn til sodavand og chokolade er at nogle amerikanske undersøgelser har vist at sodavand og chokolade indeholder et stof som kan virke aggressionsfremmende hvis det indtages i større mængder, og at chokolade giver en falsk mæthedsfølelse.

Jeg beder Grenen om skriftligt at redegøre nærmere for dette forhold. Jeg beder tillige om amtets og Socialministeriets bemærkninger til forholdet.

Af reglerne for butikken som findes i håndbogen, fremgår det at unge der er placeret uden for fællesskab (på værelset), kun må købe cigaretter og hygiejneartikler.

Jeg anmoder om oplysning om baggrunden for denne regel og om amtets og Socialministeriets bemærkninger hertil.

...

16. Forbud mod sko indendørs og udlevering af genstande mv.

Den unge som jeg talte med som repræsentant for de unge, klagede over at det ikke er tilladt de unge at gå med sko indendørs, og at de unge ikke må få udleveret parfume, huer, kasketter, sweatshirts med hætter, smykker, ure og bæltter. De unge får udleveret badesandaler til indendørsbrug og lærredssko til udendørsbrug når de anbringes på institutionen.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen bl.a. at forbuddet mod at bære sko indendørs skyldes at nogle typer udendørssko kan benyttes som våben i en eventuel konfliktsituation. Da det er svært at differentiere mellem forskellige skotyper, har institutionen valgt at lave et generelt forbud. Skoforbuddet er nævnt i tilsynsrapporten fra november 2003, men der er ikke fremsat bemærkninger hertil.

Bælter tillades medmindre der er tale om bælter med store spænder mv., jf. den effektliste som institutionen har udfærdiget. Ledelsen oplyste i den forbindelse at denne liste skulle revideres. Med hensyn til smykker og ure er der heller ikke tale om et totalt forbud, jf. også effektlisten. Ledelsen redegjorde i øvrigt for begrundelsen for forbuddene som bl.a. er pædagogiske overvejelser, sikkerhedsmæssige hensyn og handelsværdien af de pågældende genstande. Ledelsen oplyste tillige at der i konkrete tilfælde gøres undtagelser fra reglerne.

Jeg oplyste den unge om at han ved henvendelse til ledelsen ville kunne få en nærmere forklaring på begrundelsen i de enkelte tilfælde.

Jeg har noteret mig at effektlisten vil blive revideret. I fortsættelse af mine bemærkninger herom under inspektionen går jeg ud fra at det i den forbindelse vil blive overvejet om der (fortsat) er en saglig grund til at bestemte genstande generelt ikke tillades udleveret til de unge, herunder ure. Jeg går tillige ud fra at institutionen vil overveje at oplyse om muligheden for fravigelse af reglerne efter en konkret vurdering. Jeg beder om en kopi af listen når den er revideret.

Inden jeg tager stilling til forbuddet mod at bære sko indendørs, beder jeg om amtets og Socialministeriets bemærkninger hertil.

...

19. Gennemgang af konkrete sager

I magtanvendelsesbekendtgørelsen er der som tidligere nævnt bestemmelser om protokollering (skematilførsel) af bestemte former for fysisk magtanvendelse mv. (bekendtgørelsens § 15) og bestemmelser om indberetning til amtskommunen i tilfælde af overtrædelse af bekendtgørelsens regler og anvendelse af nødværge (§ 16). Under inspektionen bad jeg som nævnt i indledningen om udlån af institutionens skriftlige materiale vedrørende skematilførsler og indberetninger efter disse bestemmelser i bekendtgørelsen for perioden 12. februar 2003 til 12. februar 2004 (varslingstidspunktet) med henblik på efterfølgende gennemgang.

Jeg modtog i den anledning en mappe med institutionens rapporter for hele 2003 og januar og februar 2004. Der er i alt 7 rapporter (som alle ligger inden for den periode som min anmodning om rapporter omfattede).

Ved min gennemgang af skemaerne har jeg navnlig haft opmærksomheden henledt på hvorvidt proceduren i forhold til de gældende regler er blevet fulgt. Gennemgangen giver mig anledning til følgende bemærkninger:

...

20. Opfølgning

Jeg har i de enkelte afsnit ovenfor bedt Grenen og Århus Amt – og endvidere Socialministeriet – om oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold. Jeg beder om at Grenen sender institutionens oplysninger mv. gennem amtet med henblik på at amtet får lejlighed til at kommentere det som Grenen anfører.

Jeg beder Århus Amt om at tilbagesende amtets og Grenens oplysninger mv. gennem Socialministeriet hvis oplysninger og bemærkninger jeg ligeledes udbeder mig – vedrørende nogle af punkterne, jf. nærmere de enkelte punkter ovenfor.

21. Underretning

Denne rapport sendes til Grenen, Århus Amt, Socialministeriet, Folketingets Retsudvalg, Tilsynet i henhold til Grundlovens § 71, stk. 7, og de unge i institutionen.”

Ombudsmanden modtog herefter udtalelser af 30. november 2004 og 14. februar 2005 med bilag fra Århus Amt og Socialministeriet. Udtalelsen fra Århus Amt er en samlet besvarelse fra Grenen og amtet.

I en opfølgingsrapport af 29. april 2005 meddelte inspektionschefen herefter følgende:

”...

Ad punkt 3.2. De unges værelser

Navnlig fordi de unge er låst inde om natten, bad jeg Grenen om at overveje at anskaffe brandhæmmende madrasser, dyner og puder og at meddele mig resultatet af disse overvejelser.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at det er besluttet at anskaffe brandhæmmende madrasser, dyner og puder.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad punkt 3.3. Isolationsrum

Jeg henstillede til Grenen at sikre at låsene på vinduesrammen og hængslerne på dørens inderside i isolationsrummet ikke udgør en sikkerhedsrisiko. Jeg bad om underretning om hvad min henstilling gav anledning til.

Jeg henstillede ligeledes til Grenen at overveje at beklæde ruden i isolationsrummet med film (som det var sket i opholdsrummet) eller på anden måde at hindre indkig. Jeg bad om underretning om resultatet af disse overvejelser.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at hængslerne på døren efterfølgende er slebet skrå og runde, og at det herefter vil være yderst vanskeligt at fastgøre tøjstrimler eller lignende med henblik på selvbeskadigelse eller selvmord. Det er videre oplyst at fremspringet på låsene i vinduesrammen i samme forbindelse er fjernet, og at ruden er blevet beklædt med film.

Jeg tager det oplyste til efterretning.

Ad punkt 3.4. Toilet- og baderum

Der var ikke noget spejl over vasken i toilet- og baderum. Under inspektionen oplyste Grenen at institutionen af sikkerhedsmæssige grunde ikke vil have spejle af glas, og at institutionen derfor var i færd med at undersøge alternativer. Jeg bad om underretning om resultatet af disse undersøgelser.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at der i alle toilet- og baderum der anvendes af de unge, er opsat spejle af stålplader.

Med den bemærkning at jeg går ud fra at de fungerer tilfredsstillende, har jeg noteret mig det oplyste.

...

Ad punkt 13. Købmandshandel mv.

Der var regler for hvor mange sodavand mv. der kan købes, og chokolade var ikke i det sortiment af varer som de unge på Grenen kunne købe. Det blev oplyst at baggrunden herfor er at nogle amerikanske undersøgelser har vist at sodavand og chokolade indeholder et stof som kan virke aggressionsfremmende hvis det indtages i større mængder, og at chokolade giver en falsk mæthedsfornemmelse.

Jeg bad Grenen om skriftligt at redegøre nærmere for dette forhold. Jeg bad tillige om amtets og Socialministeriets bemærkninger til forholdet.

Grenen og amtet har fremsendt en bog "Kost, adfærd, indlæringsevne", 2. udgave, 2004, af Frede Bräuner og en artikel "Kost og kriminalitet" af Hanne Tofte Jespersen som har været bragt i Nyt Aspekt, nr. 5, 1988. Amtet har dernæst anført følgende:

"I artiklen 'Kost og kriminalitet' redegøres ikke specifikt for en videnskabeligt dokumenteret sammenhæng mellem på den ene side sodavand og chokolade og på den anden side aggressiv adfærd. I artiklen afgrænses der heller ikke et specifikt og veldokumenteret stof i chokolade og sodavand, som påviseligt er aggressionsfremmende.

Artiklen henviser derimod til forskellige undersøgelser om mulige sammenhænge mellem kost og kriminalitet. Herunder henvises til resultaterne af Schoenthalers studier fra amerikanske fængsler, hvor 'væk med det raffinerede sukker' programmer er gennemført.

Ifølge Schoenthalers undersøgelser sker der *'et markant fald i antallet af interne konflikter, overfald og asocial adfærd - og også i antallet af selvmordforsøg - når kostplanen ændres efter disse foreskrifter'*. Foreskrifterne er blandt andet, at frugtjuice erstatter sodavand, frisk frugt, nødder, rå grøntsager og ost går ind i stedet for søde desserter og slik samt at der anvendes honning i stedet for sukker.

I bogen *Kost - adfærd - indlæringsevne* sættes fokus på kostens betydning for adfærd og indlæringsevne. Et citat fra bogen: *Kriminelle grupper er i mange tilfælde blot 'blodsukkerforeninger', hvor medlemmerne i fællesskab dyrker fælles laster som alkoholisme og andet misbrug, og sammen søger at holde blodsukkeret og signalstofferne i hjernen oppe med forskellige drikkevarer og stoffer. Skal man gøre en effektiv indsats i forebyggelsen af børne- og ungdomskriminalitet, må man derfor bl.a. sørge for, at børn ikke bliver fejlnærede eller sukkerafhængige'* (side 70 og 71). På side 76 opremses de mest almindelige produkter, som ifølge forfatteren forstyrrer blodsukkerbalancen, herunder sukker, chokolade tilsat sukker, og sodavand.

Blandt andet på baggrund af ovennævnte har Grenen ønsket at begrænse de unges adgang til sukkerrig 'kost', herunder sodavand og chokolade, ligesom det samtidig tilstræbes at fremme de unges vaner med hensyn til sund ernæring.

Grenen er bekendt med, at undersøgelser om sammenhænge mellem kost og kriminalitet også kritiseres videnskabeligt."

Socialministeriet har anført følgende:

"...

Ministeriet har forståelse for et mål om ernæringsrigtig kost. Ministeriet finder imidlertid, at en afskæring fra at kunne købe chokolade, bortset fra ved særlige lejligheder, og en indskrænkning i adgangen til at købe sodavand og cigaretter er en unødigt indskrænkning i de unges rettigheder. Det findes således at stride mod proportionalitetsprincippet. Ministeriet vil orientere Århus Amt om ministeriets opfattelse."

Jeg har noteret mig det oplyste og beder amtet om at oplyse hvad denne orientering har givet anledning til.

Af reglerne for butikken fremgik det at unge der er placeret uden for fællesskab (på værelset), kun måtte købe cigaretter og hygiejneartikler. Jeg anmodede om oplysning om baggrunden for denne regel og om amtets og Socialministeriets bemærkninger hertil.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at den nævnte regel ikke gælder længere. I tilslutning hertil er anført følgende:

"Denne regel hvilede på et pædagogisk og ernæringsmæssigt grundsyn, som anvendes på Grenen. Grundantagelsen er, at de unge blandt andet kan udvikle sig gennem deltagelse i fællesskabet, gennem indtagelse af sund kost og ved en energiforbrænding, der primært formidles af den unges aktive egen bevægelse hen mod selv-udviklende mål.

Det tilstræbes derfor på mangfoldige, tydelige og konsekvente måder, at de unge finder det attraktivt at deltage i fællesskabet på en samfundsmæssig acceptabel måde.

Grenen har erfaring for, at unge der er placeret uden for fællesskabet, oftest ønsker en hurtig tilbagevenden til en hensigtsmæssig deltagelse i fællesskabet.

Grenen har vurderet, at reduktion i de unges muligheder for at indkøbe nydelsesmidler kunne understøtte den unges ønske om at vende tilbage til deltagelse i fællesskabet på en socialt acceptabel måde.

Denne regel blev også gennemført af hensyn til de unges ernæringsmæssige sundhed, idet Grenen fandt det hensigtsmæssigt at reducere de unges kalorieindtag. Placering uden for fællesskabet indebærer en lavere kaloriebrænding end placering i fællesskabet, idet deltagelse i de planlagte aktiviteter ofte medfører, at den unge er mere fysisk aktiv.

Spørgsmålet om reglens relevans har på baggrund af rapporten givet anledning til en fornyet drøftelse. I den forbindelse er det blevet klart, at det er inkonsekvent at tillade salg af cigaretter, når salg af slik ikke er tilladt. Da mange af de unge nærmest er afhængige af deres cigaretter, vil det være absurd ikke at tillade salg af cigaretter til unge, der er placeret uden for fællesskab. Det er herefter vurderet, at hensynet til konsekvens og ligebehandling vejer tungere end de tidligere nævnte pædagogiske og ernæringsmæssige hensyn, der lå til grund for reglen om, at unge placeret uden for fællesskab kun måtte købe cigaretter og hygiejneartikler. På baggrund af denne vurdering, er det besluttet, at unge der er placeret uden for fællesskabet, har adgang til køb af de samme varer hos den interne købmand, som de øvrige unge der er i fællesskabet.

Amtet finder, at Grenens praksis med hensyn til begrænsning af nydelsesmidler ikke giver anledning til bemærkninger.

Amtet har noteret sig, at Grenen har ændret praksis vedrørende begrænsninger i adgangen til at købe nydelsesmidler, for unge der er placeret uden for fællesskabet. Amtet har herefter ingen bemærkninger til denne praksis."

Socialministeriet har noteret sig at den særlige begrænsning der tidligere har været over for unge der er placeret uden for fællesskab, nu er ophævet. Socialministeriet har anført at ministeriet "finder denne beslutning rigtig, idet den tidligere praksis opfattes som en indskrænkning af den unges rettigheder, der ikke er tilstrækkeligt underbygget. Den hidtidige praksis findes således at stride mod proportionalitetsprincippet."

Også jeg har noteret mig at den tidligere praksis er ophævet. Jeg er enig med ministeriet i at den tidligere praksis må anses som en indskrænkning i den unges rettigheder som der ikke har været (tilstrækkeligt) grundlag for. Da praksis er ændret, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

...

Ad punkt 16. Forbud mod sko indendørs og udlevering af genstande mv.

Jeg noterede mig at den effektliste som Grenen havde udarbejdet, ville blive revideret. I fortsættelse af mine bemærkninger herom under inspektionen gik jeg ud fra at det i den forbindelse ville blive overvejet om der (fortsat) var en saglig grund til at bestemte genstande generelt ikke tillades udleveret til de unge, herunder ure. Jeg gik tillige ud fra at institutionen ville overveje at oplyse om muligheden for fravigelse af reglerne efter en konkret vurdering. Jeg bad om en kopi af listen når den var revideret.

Inden jeg tog stilling til forbuddet mod at bære sko indendørs, bad jeg om amtets og Socialministeriets bemærkninger hertil.

Med Grenen og amtets udtalelse er fremsendt en revideret effektliste "med saglige og faglige begrundelser for at bestemte genstande ikke tillades udleveret til de unge". Det er samtidig bemærket at der i effektlisten oplyses om muligheden for fravigelse af reglerne efter en konkret vurdering.

Med hensyn til skoforbuddet har amtet vurderet at "det kan være hensigtsmæssigt, at de unge ikke går med sko indendørs af sikkerhedsmæssige grunde og af hensyn til de unges indlæring af hensigtsmæssige normer".

Socialministeriet har anført følgende:

"...

Det er ministeriets opfattelse, at det ikke kan afvises, at nogle typer af udendørs sko efter en konkret vurdering vil kunne opfattes som at udgøre en særlig sikkerhedsmæssig risiko. I forlængelse heraf finder ministeriet, at et forbud mod anvendelse af sådanne sko kan være velbegrundet.

Et generelt forbud mod indendørs anvendelse af udendørs sko finder ministeriet er en unødigt indskrænkning. Det findes således at stride mod proportionalitetsprincippet. Ministeriet vil orientere Århus Amt om ministeriets opfattelse."

Jeg er enig med Socialministeriet i at der ikke er grundlag for et generelt forbud mod at bære udendørs sko i institutionen. Jeg anmoder amtet om at oplyse hvad Socialministeriets tilkendegivelse over for amtet har givet anledning til.

Jeg har noteret mig at effektlisten er revideret. Jeg har ikke taget stilling til indholdet af de enkelte forbud heri, herunder opretholdelsen af forbuddet mod at bære hættetrøjer som en af de unge var utilfreds med.

Efter min opfattelse er det modstridende at effektlisten indledningsvis angiver at udlevering af effekter kun kan finde sted hvis disse er godkendt på listen, og samtidig i tredje afsnit angiver at det ikke er en udtømmende liste. Efter min opfattelse bør en effektliste (først og fremmest) angive hvad der ikke tillades udleveret (en negativliste), og at der for effekter der ikke er angivet, foretages en konkret vurdering (hvor udgangspunktet må være at effekter der ikke er opregnet, tillades udleveret). Jeg går ud fra at Grenen vil overveje en sådan præcisering.

Jeg har noteret mig at det ved et ja/nej (i et tilfælde ved et nej/ja) efterfulgt af en nærmere begrundelse fremgår at der kan ske en fravigelse af reglerne efter en konkret vurdering. Efter min opfattelse vil det være hensigtsmæssigt hvis dette gøres mere tydeligt, fx ved generelt at anføre dette enten i indledningen eller til slut i effektlisten.

...

20. Opfølgning

Jeg har to steder bedt om oplysning om hvad Socialministeriets tilkendegivelse over for amtet har givet anledning til og afventer svar herpå (pkt. 13 og 16).

21. Underretning

Denne rapport sendes til Grenen, Århus Amt, Socialministeriet, Folketingets Retsudvalg, Tilsynet i henhold til Grundlovens § 71, stk. 7, og de unge i institutionen.”

Ombudsmanden modtog herefter en udtalelse af 23. maj 2005 med bilag fra Århus Amt.

I brev af 31. maj 2005 skrev inspektionschefen på vegne af ombudsmanden følgende:

”Jeg har modtaget amtets brev af 23. maj 2005 med bilag som indeholder svar på punkterne 13 og 16 i min opfølgingsrapport af 29. april 2005 vedrørende min inspektion af Den nye Ungeinstitution Grenen.

Under disse punkter bad jeg amtet om at oplyse hvad Socialministeriets orientering af Århus Amt om ministeriets opfattelse med hensyn til Grenens indskrænkning af adgangen til køb af chokolade mv. (pkt. 13) og forbud mod at bære udendørs sko indendørs (pkt. 16) havde givet anledning til.

Amtet har oplyst at amtet i brev af 25. februar 2005 anmodede den sikrede institution Grenen - Grenå (som institutionen nu hedder) om snarest mulig at indarbejde en praksis for købmandshandel og brug af udendørs sko som er i overensstemmelse med Socialministeriets bemærkninger. Amtet har vedlagt kopi af dette brev og har videre oplyst at institutionen herefter har meddelt amtet at forholdene er bragt i overensstemmelse hermed.

Jeg har noteret mig det oplyste og betragter herefter sagen om min inspektion den 23. marts 2004 af den sikrede institution Grenen - Grenå som afsluttet.

I forbindelse med fremsendelse af en kopi af dette brev til den sikrede institution Grenen - Grenå, jf. nedenfor, har jeg bedt institutionen om at gøre en kopi heraf tilgængelig for de unge i institutionen.”